

Tantárgy neve/kódja:	Propaganda és mártírkultusz a II. világháború utáni Magyarországon BTR-DK-9xx
Tárgyfelelős:	Doktori programvezető
Tantárgy oktatója:	Szelke-Tulipán Éva PhD óraadó
Kreditszám:	10
Óratípus:	gyakorlat
A tantárgy céljának rövid ismertetése:	A kurzus célja, hogy a hallgatók megismerjék az 1945 utáni magyarországi diktatúrák legitimációs stratégiáit, különösen a politikai propaganda működését és a mártírkultuszok tudatos konstrukcióit. A doktori hallgatók megismerik, hogyan lehet a traumatikus múlt írott, orális és vizuális forrásait a szimbolikus politika és a kultusz kutatás módszereivel vizsgálni. A szeminárium fejleszti a politikai mítoszok és ellenségképek dekonstruálásához szükséges forráskritikai készségeket, és segíti a hazai esettanulmányok nemzetközi elméleti keretbe ágyazását.
Elsajátítandó elméleti ismeretanyag:	<p><i>Őszi félév:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <i>A pártállami propaganda és az ellenségkép-gyártás</i> <ul style="list-style-type: none"> <i>A Rákosi-korszak totális propagandája (1945–1956):</i> A szovjet felszabadítási mítosz építése, a koncepciós perek szöveges és vizuális retorikája, a sajtó nyelve, valamint a „belső ellenség” sémái <i>A Kádár-korszak krízis- és konszolidációs propagandája (1956–1989):</i> Az 1956-os forradalom átértelmezése a hivatalos Fehér Könyvekben és filmhíradókban, a megtorlások retorikája, valamint a konszolidáció finomhangolt sajtója és a politikai rendőrség szimbolikus nyelve <i>A mártírkultusz konstrukciói a diktatúrában</i> <ul style="list-style-type: none"> <i>A sztálinista hős- és mártírkánon (1945–1956):</i> Az illegális kommunista mozgalom halottainak rituális felépítése az állami terror legitimálására, ezzel párhuzamosan az ellenségként megjelöltek megbélyegzése és elhallgattatása <i>A kádári mártírkultusz és az ellen-kultuszok (1956–1989):</i> az „ellenforradalom” hősi halottainak mítosza és szerepük a rendszer legitimációjában. A hivatalos emlékezettel szemben élő szamizdat ellen-mártírkultuszok (pl. Nagy Imre és társai) és a kivégzettek elfojtott emlékezete <p><i>Tavaszi félév:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <i>Szimbolikus és térbeli politika</i> <ul style="list-style-type: none"> <i>1945–1956:</i> A városi terek és utcanevek radikális átnevezése, a szovjet hősi emlékművek köztéri dominanciája, a Sztálin-szobor körüli kultikus térhasználat, valamint a polgári és Horthy-kori múlt szimbólumainak szándékos megsemmisítése <i>Az 1956-os forradalom:</i> A fizikai városi térhasználat megváltozása a fegyveres konfliktusok alatt és a térbeli atrocitások topográfiája <i>1956 után:</i> A munkásmozgalmi panteon kiépítése, a forradalom fizikai nyomainak építészeti eltüntetése a városokban, az „ellenforradalom” mártírjaihoz kötődő rítusok köztéri koreográfiája <i>Vizualitás és propaganda</i> <ul style="list-style-type: none"> <i>1945–1956:</i> A koncepciós és kirakatperek retorikai és manipulációs technikái, a politikai plakátművészet

	<p>szimbólumrendszere, a vizuális cenzúra, a retusálás, valamint az állambiztonság korai operatív fotóhasználat</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Az 1956-os forradalom:</i> A fegyveres összecsapások, az utcai harcok és a Köztársaság téri pártházostrom hazai és külföldi fotóinak ikonográfiai elemzése. A tömegtüntetések és a népítéletek vizuális bizonyítékai, valamint a képek használata történeti forrásként • <i>1956 után:</i> Az 1956-os felvételek manipulatív hatalmi kisajátítása a hivatalos Fehér Könyvekben és a korai pártállami filmhíradókban. A politikai rendőrség tömegrendezvényekről, megfigyelt személyekről és emlékhelyekről készített operatív fotóinak forráskritikája
Elsajátítandó gyakorlati ismeretanyag:	<p><i>Őszi félév</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Szövegelemzés:</i> A propaganda- és kultusz kutatás szakirodalmának kritikai feldolgozása és megvitatása • <i>Forráskritika:</i> Korabeli sajtótermékek, Fehér Könyvek és politikai vádiratok retorikai elemzése • <i>Prezentáció:</i> Egyéni kutatási részeredmények szóbeli bemutatása ppt prezentációval • <i>Résztanulmány:</i> Egy rövid elméleti vagy módszertani fókuszú forráskritikai írás vagy esettanulmány elkészítése <p><i>Tavaszi félév</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Térbeli elemzés:</i> Szimbolikus terek funkcióváltozásaihoz kapcsolódó levéltári iratok vizsgálata • <i>Ikonográfia:</i> propaganda filmfelvételek, 1956-os fotók és állambiztonsági operatív képek elemzése • <i>Kutatási prezentáció:</i> Az önálló forráskutatási eredmények szakmai bemutatása és megvitatása. • <i>Zárótanulmány:</i> Egy 10 000–20 000 karakter terjedelmű tudományos házi dolgozat megírása és leadása.
A 2-4 legfontosabb kötelező irodalom felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)	<ul style="list-style-type: none"> • Jonathan Auerbach - Russ Castronovo (2014) Tizenhárom tézis a propagandáról. Apertúra, 9. (2014) 3. [Link] • Az Encyclopaedia Britannica 'Propaganda' szócikke [Link] • Tulipán Éva (2014) <i>Ostrom 1956-ban. A Köztársaság tér emlékezete.</i> Budapest, Jaffa. ISBN 9786155418921
A 2-4 legfontosabb ajánlott irodalom felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)	<ul style="list-style-type: none"> • Burke, Peter (2001) <i>Eyewitnessing. The Uses of Images as Historical Evidence.</i> London, Reaktion Books. • Greene, Ciara (2025) From Fake News to False Memories: Tracing the Consequences of Exposure to Misinformation. In: Ribeiro, Nelson – Zelizer, Barbie (eds.): <i>Media and Propaganda in an Age of Disinformation.</i> New York – London, Routledge, 2025. ISBN 9781032756028 160–173. • Mevius, Martin (2005) <i>Agents of Moscow. The Hungarian Communist Party and the Origins of Socialist Patriotism 1941-1953.</i> Oxford, Clarendon Press. • Takács Tibor (2016) A látható és a láthatatlan forradalom. Az 1956. október 26-i nyíregyházi tömegtüntetés képei. <i>Szabolcs-Szatmár-Bereg Szemle</i>, 51 (2016) 4. 5-16.
Elmélet-gyakorlat aránya:	Elméleti óra óraszám: Gyakorlati óra óraszám: 2
Az alkalmazott oktatási módszerek:	egyéni és/vagy csoportos munka, szövegfeldolgozás, módszertani kérdések megvitatása, megbeszélés, vita, önálló gyűjtőmunka, esettanulmányok, kiselőadás, prezentáció, esszéírás

	kihelyezett óra (pl. múzeumban, könyvtárban, Budapest a releváns korszakban épült helyszínein stb.)
Az értékelés módja:	mintatanterv szerint (gyakorlati jegy (háromfokozatú))
Az értékelés kritériuma:	A félév folyamán megbeszélés alapján sor kerül a tematikához és a feldolgozott irodalomhoz szorosan kapcsolódó téma prezentációjára (szakirodalmi referátum vagy résztema feldolgozása beadandó ppt elkészítésével), majd a kurzus az előadásra épülő, 10000-20000 karakteres házi dolgozat megírásával zárul.
Miként járul hozzá a tantárgy a doktori iskola képzési programjában tanulási eredményként megjelölt MKKR 8. szintű tanulási eredmények eléréséhez.	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Tudás:</i> A doktorandusz elsajátítja a nemzetközi propagandaelméletek és a mártírkultusz-kutatás legújabb paradigmáit, valamint megismeri a politikai mítoszok és ellenségképek dekonstruálására alkalmas történeti forráskritikai módszertant <p><i>Módszertan:</i> A sajtótermékek, Fehér Könyvek szövegfeldolgozása és a szimbolikus politika elméleti kérdéseinek közös megvitatása</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Képesség:</i> A hallgató képes lesz a diktatúra manipulatív forrásainak (kirakatpercek filmjei, cenzúrázott sajtó, állambiztonsági jelentések, operatív fotók) önálló, kritikai elemzésére és nemzetközi diskurzusba ágyazására <p><i>Módszertan:</i> A politikai kirakatpercek és a Köztársaság téri események vizuális és szöveges forrásainak módszeres dekonstrukciója</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Attitűd:</i> A doktorandusz elkötelezetté válik a politikai és hatalmi mítoszok ideológiamentes, tárgyilagos feltárása iránt, nyitott a médiaelméleti és politikai szociológiai megközelítésekre <p><i>Módszertan:</i> Szemináriumi viták, amelyek során a hivatalos hatalmi propaganda narratíváit és az egyéni emlékezet forrásait szembesítik a hallgatók</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Autonómia és felelősség:</i> A hallgató képes önálló kutatási koncepciót kidolgozni a szimbolikus politika területén, és szakmai felelősséget vállal saját forráshasználatának etikai tisztaságáért és hitelességéért <p><i>Módszertan:</i> Az önálló levéltári gyűjtőmunka, a hallgatói prezentáció megvédése, valamint a 10–20 ezer karakteres zárótanulmány autonóm megalkotása</p>